

Stil avangarde

Janka Vukmir

Izložba *Prodori avangarde* postiže svoj značaj upravo na stavu da ne interpretira umjetnost kulturno-politički, nego kulturno-povijesno, prihvaćajući i predstavljajući djela prve polovice 20. stoljeća, koja su tijekom druge polovice 20. stoljeća ostala upravo zbog svoje političnosti nedovoljno integrirana u povijest umjetnosti, nedovoljno istražena, obrađena i javnosti nedovoljno poznata

Prodori avangarde u hrvatskoj umjetnosti prve polovice 20. stoljeća. Glptoteka HAZU-a, Zagreb, od 17. svibnja do 14. lipnja 2007.

Izložba *Prodori avangarde u hrvatskoj umjetnosti prve polovice 20. stoljeća* koja je otvorena u Glptoteci HAZU-a, a u organizaciji Muzeja suvremene umjetnosti, govori o likovnoj sceni u Hrvatskoj na puno više razina nego samo o povijesti hrvatske likovne umjetnosti. Muzej ju je predstavio kao jednu u nizu od pet izložbi koje su hrvatski muzeji i galerije tijekom ove kulturne sezone predstavili javnosti. Prethodile su joj dakle: *Fijumani - Riječka situacija 1920. - 1940.*, i *Rubne posebnosti. Avangardna umjetnost u regiji. Kolekcija Marinko Sudac* u Muzeju moderne i suvremene umjetnosti Rijeka, *Avangardne tendencije u hrvatskoj umjetnosti* u Galeriji Klovičevi dvori, te izložba *Proletni salon* u zagrebačkom Umjetničkom paviljonu. Koliko god su ove izložbe međusobno autorski različite, sretna je okolnost imati priliku vidjeti ih u ovako zgusnutom rasporedu. Ono što je možda još zanimljivije činjenica je da izložena djela imaju svoju provenijenciju i u privatnim i u muzejskim zbirkama. Javnost i kritika o tome su vodili niz diskusija pitajući se nije li sramota da privatne zbirke često imaju veći broj djela, zastupljenih umjetnika i ponekad neke od ključnih djela hrvatske povijesti umjetnosti. Budući da se time nećemo ovdje posebno baviti, zaključimo odmah u duhu optimizma i suradnje da je vrlo lijepo vidjeti da i privatne, a ne samo pravne osobe skrbe o baštini; i tome dodajmo samo kratko - da se time stvara i razvija tržište umjetnina, za koje bi bilo lijepo vidjeti kako iz svoje primitivne ulazi u kultiviranu fazu bivanja.

Izložba *Prodori Avangarde* svemu je pristupila ozbiljno, posudivši za izlaganje djela iz domaćih, inozemnih, muzejskih i privatnih zbirki, s jasno izrečenom namjerom da time pridonese općem dobru,

Josip Seissl

kvalitetnom informiranju i obrazovanju javnosti.

Interdisciplinarnost i multimedijalnost

Autorica izložbe, Jadranka Vinterhalter, viša muzejska savjetnica MSU-a, skupila je široki krug suradnika koji su za izložbu svoja istraživanja organizirali po geografskom, stilskom, medijskom i kronološkom načelu. U katalogu koji se na otvorenju pojavio u tek nekoliko primjeraka Diana Glavočić, viša kustosica MMSU-a, obradila je riječko-fjumanski sklop futurističkih isprepletanja i utjecaja; a Vladimir Kusik, muzejski savjetnik osječke Galerije likovnih umjetnosti, obradio je osječke primjere avangarde i njihovo hrvatsko-osječko-slavonsko isprepletanje s lokalnim i regionalnim; Ivana Kancir, kustosica MSU-a i voditeljica Donacije Silvine Seissel, obradila je na izložbi predstavljen nadrealistički opus Josipa Seissla, koji je osim zagrebačkom zbirkom u posjedu MSU-a na izložbi predstavljen i djelima iz beogradskog Narodnog muzeja; Jasna Jakšić, knjižničarka MSU-a, predstavlja izbor iz zbirke rijetkih izdanja knjižnice Muzeja suvremene umjetnosti i predstavlja Micićevo specijalno zenitističko izdanje *Kola za spasavanje*, a Darko Šimičić, koji je i pomoćnik glavne kustosice izložbe, priredio je relevantnu kronologiju razdoblja kojim se izložba bavi, katalog izloženih djela i biografije umjetnika.

Uz izložbu, autorica izložbe priredila je sa suradnicima i izbor zanimljivih izdanja iz knjižnice MSU-a; projekcije dvaju filmova iz ciklusa *Druga umjetnost 20-ih*, realiziranih u okviru serije *TV Galerija* autorice Dunje Blažević, direktorice SCCA Sarajeva, koji uključuju intervju s Josipom Seisslom i Ivanom Tomljanović Meller, produkcije TV Beograd iz razdoblja 1980. - 1990.; stručna vodstva subotom, radionice za djecu i odrasle, niz predavanja četvrtkom i okrugli stol koji će biti posebno najavljen.

Izložba predstavlja 20 umjetnika koji su živjeli u Zagrebu, Osijeku, Rijeci i u Beogradu, ali i u europskim umjetničkim središtima, i njihovih 150 slika, crteža, grafika, kolaža, fotografija te jednu skulpturu i tkaninu, časopise, knjige i publikacije koje su opremili ili u kojima su objavljeni likovni prilozi ovih umjetnika.

Fragmentirani kratki pojedinačni prodori

Teza koju izložba zastupa je da su avangardni pravci od futurizma, dadaizma, zenitizma, konstruktivizma, Bauhauza, ekspresionizma i nadrealizma bili simultano prisutni na svjetskoj i domaćoj likovnoj sceni zahvaljujući povezanosti domaćih umjetnika s međunarodnim avangardnim umjetnicima

Ivan Tomljenović Meller

i tendencijama u okvirima čijih premisa su naši umjetnici stvarali. Prostorna rasprostranjenost prodora avangarde, iako ponekad iznenađuje, kao kada ih pronalazimo u Petrinji, Sisku ili Vinkovcima odražava i svojevrsnu fragmentarnost i kratkotrajnost pojedinačnih prodora. I možda najinstruktivniji segment situacije koju izložba predstavlja je taj, da je avangarda prodirala u našu umjetnost uglavnom zaslugom pojedinačnih i individualnih napora, osobnih težnji i osobnih veza, povezanosti pojedinaca sa međunarodnom scenom. Manjak institucionalne potpore i tada, bio je jednako prisutan kao i danas.

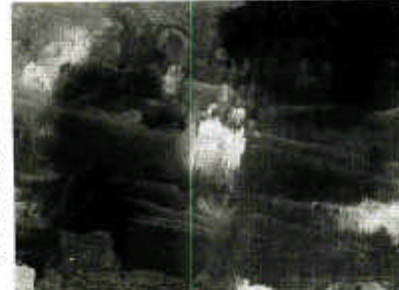
Dvadeset predstavljenih umjetnika uključuje Dragana Aleksića, Otti Berger, Vjeru Biller, Marijana Detonija, Vinka Foretića Visa, Vilka Gecana, Sergija Glumca, Georga Grosza, Zeljka Hegedušića, Ljubomira Micića, Marijana Mikca, Branka Ve Poljanskog, Vanju Radauš, Nastu Rojc, Naftali (Avnona) Rubinsteina, Kurta Schwittersa, Josipa Seissla, Marina Tartagliu, Ivanu Tomljenović Meller i Romoła Venuccija. Nije pri tome nevažno naglasiti da se među zastupljenima nalaze i četiri umjetnice. Od ovih 20 umjetnika većina je tijekom života kraće ili dulje boravila na školovanju u inozemstvu, ili u svojevrsnom intelektualnom egzilu, nakon što su se zahvaljujući svoji radovima našli u nepovoljnim situacijama, ili nakon što su u svojim sredinama počeli izgledati politički neprihvatljivi. Inozemni umjetnici predstavljeni na izložbi na neki su način izravno povezani s pojedinim lokalnim umjetnicima i scenom.

Likovni materijal koji je izložen većinom dolazi iz zbirke MSU-a, što znači da je vrlo rijetko viđen, jer MSU tek čeka pravo predstavljanje vlastitog fundusa, što ovu izložbu čini ekskluzivnim i spektakularnim uvodom u budućnost ove institucije. Djela posuđena iz Beograda za većinu domaće javnosti su nepoznata, jednako je s djelima iz privatnih izvora. Venuccijeva skulptura, jedina na izložbi, nedavno je, za vrijeme trajanja ranije spomenute riječke izložbe izazvala mnogo kontroverzi, ali uglavnom u političkom čitanju povijesti umjetnosti.

Izložba *Prodori avangarde* postiže svoj značaj upravo na stavu da ne interpretira umjetnost kulturno-politički, nego kulturno-povijesno, prihvaćajući i predstavljajući djela prve polovice 20. stoljeća, koja su tijekom druge polovice 20. stoljeća ostale upravo zbog svoje političnosti nedovoljno integrirana u povijest umjetnosti, nedovoljno istražena, obrađena i javnosti nedovoljno poznata.

Izložba za gledanje i čitanje

Izložba nosi oznaku visoke preporučljivosti za posjet širokoj javnosti i svakako obrazovnim institucijama, jer ovdje nije mjesto opisivanja pojedinih djela. Također, u skladu sa značajkama umjetničkih pravaca avangarde koji su predstavljeni, mnoštvo radova povezano

Vanja Radauš

Možda najinstruktivniji segment situacije koju izložba predstavlja je taj, da je avangarda prodirala u našu umjetnost uglavnom zaslugom pojedinačnih i individualnih napora, osobnih težnji i osobnih veza, povezanosti pojedinaca s međunarodnom scenom: manjak institucionalne potpore i tada, bio je jednako prisutan kao i danas

je s jezikom i poezijom, posredno i tipografijom pa osim gledanja, preporučamo i čitanje ove izložbe.

Kao budući posjetitelji budućeg Muzeja suvremene umjetnosti u Zagrebu, moramo se osvrnuti na produkcijske značajke ovog projekta. Postav izložbe, vrlo diskretan i funkcionalan, potpisuje Oleg Hričić. U skladu s u Hrvatskoj postojećim standardima na području likovne scene i u zagrebačkim okolnostima apsolutnih nedostataka izloženih prostora, izložba je tehnološki minimalno opremljena i sigurnosno ugrožena. Kašnjenje kataloga izložbe, koji je na otvorenju u malom broju primjeraka ponuđen na CD-romu u pdf formatu može se objasniti samo na razini prepričavanja kuloarskih naklapanja. Marketinški, muzej nije ponudio ništa, a odnose s javnošću ove izložbe odradili su zainteresirani novinari, mediji i autorica izložbe Jadranka Vinterhalter.

Dugotrajna nesretna situacija u Muzeju suvremene umjetnosti svakako nije dobra okolnost za nove projekte, a ova izložba imala je nesreću da se otvara u dane kada je MSU svakodnevna vrtača tema kulture i, prije svega, politike, gotovo kao što su to svojedobno bili i sami prodori avangarde. Znači li to da će suvremeni protagonisti likovne scene negdje drugdje potražiti intelektualni egzil; ili se možda ipak možemo nadati da će negdje u posljednjem trenutku osvanuti ta vječno nedostajuća institucionalna podrška. Radi se o tome da ovaj put ona nije potrebna umjetnicima, nego projektima MSU-a, jedine javne institucije u Hrvatskoj koja se bavi isključivo suvremenom umjetnošću. ■

Tekst je emitiran u emisiji *Triptih Trećeg programa Hrvatskoga radija*.